МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування»

на тему:

«Облік операцій з оренди основних засобів та їх оподаткування»

Виконав: студентка 4 курсу, групи ОП-20 Данильченко Ю.В. / _____ /
ПІБ підпис

Керівник Адамовська В.С. / _____ /
ПІБ підпис

Нормоконтролер Зуєнко М.І. / _____ /
ПІБ підпис

Завідувач кафедри к.е.н., доцент Адамовська В.С. / _____ /

Кривий Ріг – 2024 р.

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Другий (магістерський) рівень
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри ООПУА
к.е.н., доцент Адамовська В.С.
_____
«22» 02 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу студенту

Данильченко Юлія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік операцій з оренди основних засобів та їх оподаткування

керівник роботи Адамовська В.С., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджено наказом по КНУ від «22» лютого 2024 року № 172 с
2. Строк подання студентом роботи _____ р.
3. Вихідні дані до роботи Інформаційну базу склали нормативно-правові акти, пов'язані з обліком і оподаткуванням операцій з оренди основних засобів, а також наукові напрацювання учених в зазначені сфері
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»
5. Перелік графічного матеріалу рисунки, таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	доц. каф. СОПУА Адамовська В.С.	10.04	27.04
Розділ 2	доц. каф. СОПУА Адамовська В.С.	27.04	24.05

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	22.02.2024	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	22.02.24-12.03.24	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	12.03.24-10.04.24	виконано
4	Підготовка І розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	10.04.24-26.04.24	виконано
5	Підготовка ІІ розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	27.04.24-24.05.24	виконано
6	Підготовка вступної частини	25.05.2024	виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	26.05.2024	виконано
8	Отримання відгуку керівника	01.06.2024	виконано
9	Попередній захист роботи	07.06.2024	виконано
10	Захист роботи в ЕК	18. 06.2024	

Дата видачі завдання «22» лютого 2024 р.

Студент _____ Данильченко Ю.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ к.е.н., доцент Адамовська В.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	10
1.1 Критичний аналіз підходів до визначення операцій з оренди основних засобів	10
1.2 Огляд нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку операцій з оренди основних засобів	17
2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»	23
2.1 Аналіз діяльності та облікової політики НА ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»	23
2.2 Бухгалтерський облік операцій з оренди основних засобів на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»	35
2.3 Проблемні аспекти обліку (та/або оподаткування, контролю) операцій з оренди основних засобів та можливі шляхи їх вирішення	39
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	48

Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління
та адміністрування

РЕФЕРАТ
на кваліфікаційну (випускну) роботу

на тему: **«Облік операцій з оренди основних засобів та їх оподаткування»**

ВР: 43 сторінок, 13 таблиць, 13 рисунки, 46 джерел, 7 додатків

Мета: систематизація знань про облік операцій з оренди основних засобів та у наданні рекомендацій щодо впровадження та удосконалення цього процесу на підприємствах.

Предмет дослідження: нарахування, обліку та оподаткування операцій з оренди основних засобів на прикладі ТОВ «МНБ».

Об'єкт дослідження: дані обліку, фінансової та податкової звітності, що стосуються операцій з оренди основних засобів.

Методи дослідження: загальнонаукові та спеціальні методи дослідження (теоретичного узагальнення, порівняння, систематизація – для встановлення подібних і відмінних результатів досліджень різних науковців щодо сутності понятійно-категоріального апарату досліджуваної теми; аналіз; аналогія; індукція; дедукція; графічний – для наочної інтерпретації результатів дослідження тощо).

Результати дослідження: проведено критичний аналіз підходів до визначення сутності оренди основних засобів; розглянуто основні нормативно-правові документи, що регламентують особливості нарахування оренди основних засобів на підприємстві, їх облік та відображення інформації щодо них у формах фінансової звітності; охарактеризовано діяльність ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»; проаналізовано основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»; освітлено особливості облікової політики на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»; розкрито порядок нарахування операцій з оренди основних засобів на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»; освітлено первинний, аналітичний та синтетичний облік операцій з оренди основних засобів у цілому та на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН» зокрема; визначено проблемні аспекти обліку операцій з оренди основних засобів на підприємстві та наведено рекомендації щодо удосконалення її обліку.

Ключові слова: ОРЕНДА, ЛІЗИНГ, ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АКТИВИ, НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, ПЕРВИННИЙ ОБЛІК, АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК, ОРЕНДНІ ПЛАТЕЖІ, ЗВІТНІСТЬ.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. ОЗ – основні засоби
2. АМ – амортизація
3. ВРО – виробництво
4. БО – бухгалтерський облік
5. ОР – оренда
6. ОПОР – операційна оренда
7. ФОР – фінансова оренда
8. ОРОЗ – орендовані основні засоби
9. ІСБ – історична собівартість
10. СВ – справедлива вартість
11. ПВ – первісна вартість
12. КВ – купівельна вартість
13. ПРВ – переоцінена вартість
14. ЗВ – залишкова вартість
15. ФРДО – фінансовий результат до оподаткування
16. ДЗТРП – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги
17. ДЗБ – дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом
18. ГК – гроші та їх еквіваленти
19. НПБ – нерозподілений прибуток
20. ПКЗТРП - поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги
21. ПКЗБ - Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом
22. РОП – розрахунки з оплати праці
23. ІПЗ - Інші поточні зобов'язання
24. ЧД - Чистий дохід від реалізації
25. СРП - Собівартість реалізованої продукції

26. ІВТ - Інші операційні витрати

27. ЧПБ - Чистий прибуток

ВСТУП

Сучасні умови економіки характеризуються постійною динамікою та швидкими змінами, що вимагають від підприємств постійного адаптування та удосконалення їх стратегій управління. Одним із стратегічних інструментів, який надає підприємствам гнучкість та ефективність у веденні бізнесу, є використання ОРОЗ. ОР стає все більш популярним методом володіння активами через свою здатність знижувати витрати, оптимізовувати ризики та швидко реагувати на зміни на ринку.

У сучасних умовах економічного розвитку важливою складовою успішної діяльності підприємства є правильно організований облік ОРОЗ. Відповідно до зазначених цілей, дана робота присвячена аналізу процесу обліку ОРОЗ з метою виявлення їхнього впливу на ефективність функціонування підприємства.

Дана робота присвячена вивченню та розкриттю теоретичних та практичних аспектів обліку ОРОЗ. Вона аналізує основні принципи та положення, які регулюють облік ОР відповідно до міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку. Крім того, в роботі буде розглянуто практичний досвід використання ОР на підприємствах різних галузей та визначено переваги та недоліки цього фінансового інструменту.

Основна мета дослідження полягає у систематизації знань про облік ОРОЗ та у наданні рекомендацій щодо впровадження та удосконалення цього процесу на підприємствах. Вивчення цієї теми сприятиме розширенню розуміння принципів фінансового управління та сприятиме підвищенню ефективності управління активами підприємства.

Предметом дослідження є нарахування, обліку та оподаткування ОРОЗ на прикладі ТОВ «МНБ». Об'єктом дослідження стали дані обліку, фінансової та податкової звітності, що стосуються ОРОЗ.

У рамках роботи сформовано такі завдання:

- провести аналіз теоретичних аспектів обліку ОРОЗ,

- вивчити відповідну нормативно-правову базу та проаналізувати практичний досвід різних підприємств. Особливу увагу приділити визначенню критеріїв оцінки ОРОЗ відповідно до чинних нормативно-правових актів.

- визначити критерії оцінки ОРОЗ відповідно до нормативно-правових актів, які регулюють їх облік та оподаткування;

- дослідити особливості діяльності ТОВ «МНБ»;

- провести аналіз основних економічних показників ТОВ «МНБ»;

- вивчити бухгалтерський облік ОРОЗ на ТОВ «МНБ»

- відобразити інформацію про ОРОЗ у звітних формах.

Головною метою дослідження є виявлення проблемних аспектів обліку ОРОЗ та розробка рекомендацій для їх подальшого вдосконалення з метою підвищення ефективності управління на підприємстві. Для досягнення цієї мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як дедукція, індукція, статистичний метод, метод теоретичного узагальнення, порівняння, аналіз і аналогія.

Основою для методології дослідження стали первинні документи, облікові регістри та фінансові звіти ТОВ «МНБ» щодо ОРОЗ. Обробка отриманих даних здійснювалась за допомогою сучасних комп’ютерних програм.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Критичний аналіз підходів до визначення операцій з оренди основних засобів

ОЗ є критично важливими для будь-якого підприємства, оскільки вони забезпечують матеріальну основу для здійснення господарської діяльності.

Різні обладнання є невід'ємною частиною виробничого процесу. Вони дозволяють підприємству виробляти продукцію або надавати послуги на високому рівні якості та з необхідною продуктивністю.

Наявність сучасних ОЗ сприяє підвищенню ефективності та продуктивності праці. Завдяки якості ОЗ можна зменшити час виробництва, скоротити витрати на обслуговування та ремонт, а також знизити енергоспоживання.

Інвестиції в сучасні ОЗ допомагають підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку. Завдяки цьому можна впроваджувати нові технології, підвищувати якість продукції та швидше реагувати на зміни ринкових умов.

ОЗ, які відповідають сучасним стандартам безпеки, допомагають знизити ризики виробничих травм та аварій. Це важливо для забезпечення здоров'я та безпеки працівників, а також для дотримання нормативних вимог.

ОЗ є частиною активів підприємства і можуть слугувати забезпеченням при отриманні кредитів або інших фінансових ресурсів. Це підвищує фінансову стабільність і дозволяє залучати додаткові інвестиції для розвитку.

ОЗ представляють собою довгострокові інвестиції, які забезпечують тривале використання та поступове повернення інвестованих коштів. Вони є важливим елементом довгострокової стратегії розвитку підприємства.

Витрати на ОЗ можуть бути списані через АМ, що зменшує оподатковуваний прибуток підприємства. Це є фінансовою перевагою, яка сприяє оптимізації податкових зобов'язань.

Отже, ОЗ відіграють важливу роль у функціонуванні та розвитку підприємства. Вони забезпечують технічну основу для виробничих процесів, сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності, а також підтримують фінансову стабільність і безпеку на робочому місці.

ОЗ є матеріальними активами, що служать для ведення бізнесу, очікуваний термін служби яких перевищує один рік.

Існують різні способи класифікації ОЗ, залежно від їх призначення, галузі використання, типу, способу використання та власності.

Класифікація ОЗ за функціональним призначенням дає уявлення про те, які активи використовуються для виробництва, а які – для інших цілей.

Кожна галузь народного господарства має свої особливості використання ОЗ. Наприклад, в промисловості використовуються в основному машини та обладнання, в будівництві – будівельні машини та механізми, в сільському господарстві – сільськогосподарська техніка, в транспорті – транспортні засоби, у зв'язку – обладнання зв'язку.

Дуже багато ОЗ відносяться до категорії ВРО. Однак, на балансі промислових підприємств можуть бути й ОЗ інших галузей, наприклад, з будівництва. Тому в БО ОЗ промислових підприємств поділяються на групи:

Промислово-виробничі: це основні активи, що безпосередньо використовуються у ВРО продукції.

Виробничі ОЗ інших галузей: це активи, що використовуються у ВРО, але не належать до промисловості (наприклад, будівельні машини на балансі заводу).

Невиробничі: це активи, що не задіяні у ВРО (житлові будинки, клуби, бази відпочинку тощо).

Класифікація ОЗ за використанням дозволяє оцінити рівень завантаження активів, виявити резерви для їх більш ефективного використання, прийняти

обґрунтовані рішення щодо придбання, модернізації та виведення з експлуатації ОЗ.

Діючі ОЗ складають основну частину основних фондів підприємства і безпосередньо впливають на його результати.

Недіючі ОЗ можуть виникати у зв'язку з сезонністю ВРО, модернізацією, реконструкцією або тимчасовими труднощами.

Запасні ОЗ дозволяють забезпечити безперебійну роботу підприємства у разі виходу з ладу діючих активів.

Знання про те, які ОЗ використовуються, а які простоюють, дає можливість оптимізувати витрати на їх утримання та експлуатацію.

ОЗ можуть бути особисті та орендовані. Перші формуються за рахунок капіталу, прибутків, амортизації, спецфондів. Другі не є власністю компанії, а експлуатуються деякий час. Їхня вартість включається до витрат, відображаються в балансі орендодавця.

Особисті ОЗ свідчать про стійкість, орендовані можуть бути вигіднішими тимчасово.

Аналіз ОЗ за ознакою належності дозволяє оптимізувати структуру основних фондів.

Доцільно розглянути детальніше орендовані ОЗ, але спочатку потрібно дослідити сутність визначення оренди.

В теорії та практиці існує неоднозначність щодо сутності ОР. Її трактують по-різному. Деякі автори ототожнюють ОР з кредитуванням, адже орендар отримує майно у тимчасове користування за певну плату, подібно до кредиту. Інші дослідники порівнюють ОР з найманими або підрядними відносинами, адже в обох випадках одна сторона (орендодавець) надає майно, а друга (орендар) використовує його за винагороду. Деякі автори вважають ОР подібною до купівлі-продажу, але з невизначеним терміном. Орендар отримує право користуватися майном, а орендодавець - регулярну плату, що може нагадувати розстрочку платежу за покупку. На рис. 1.1 розглянемо погляди економістів стосовно ОР.

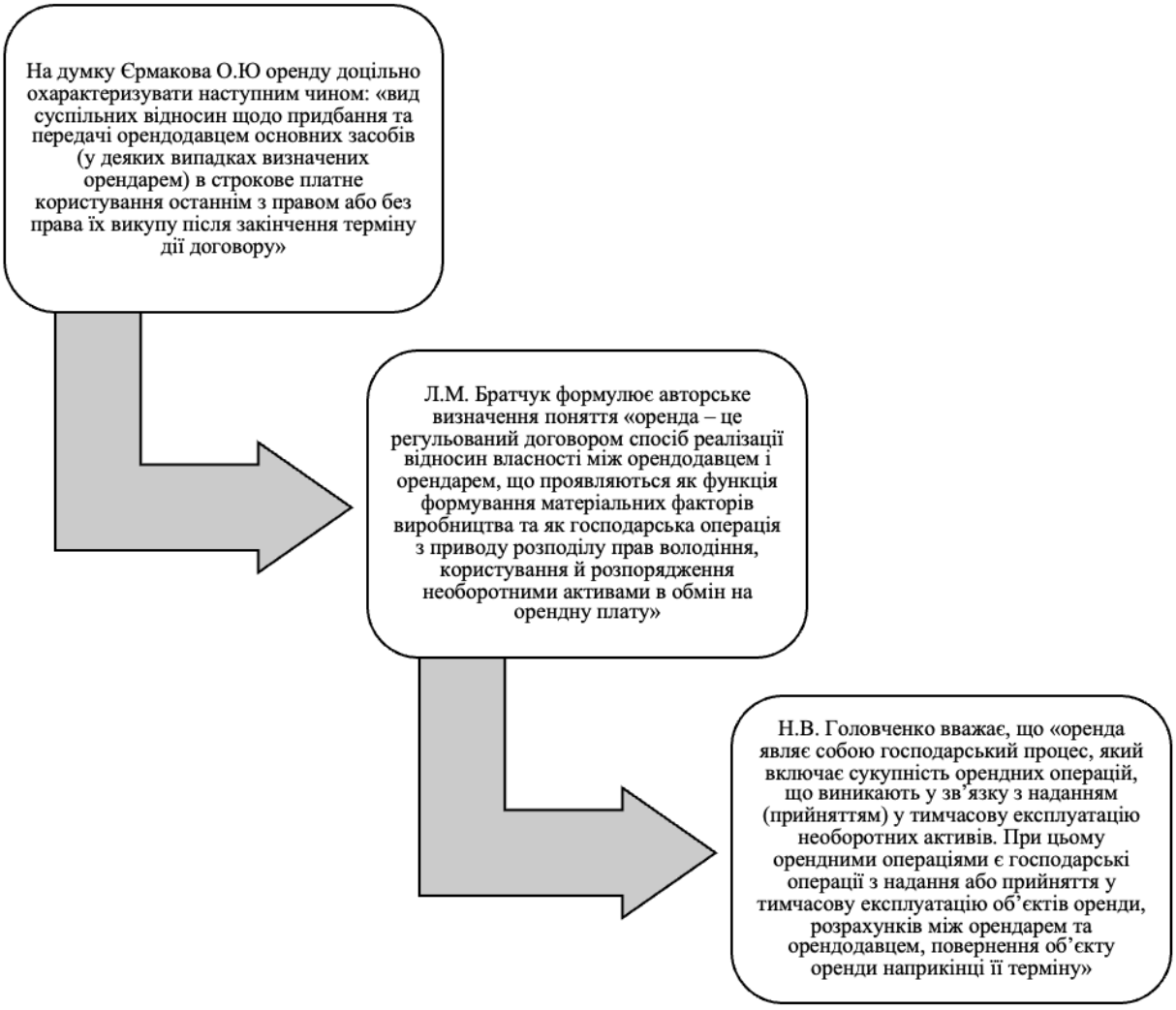

Рис. 1.1 – Визначення ОР з позиції науковців

Переваги ОР для орендодавця:

- На відміну від кредитування, ОР дає можливість вилучити об'єкт ОР у разі неплатоспроможності орендаря, що значно зменшує ризики фінансових втрат.

- Орендодавець отримує регулярну винагороду за тимчасове користування його майном.

- Наявність об'єкта ОР може слугувати заставою для отримання кредиту під нижчий відсоток, адже це додаткове забезпечення для банку.

Недоліки ОР для орендодавця:

- Орендодавець не може швидко продати майно, адже воно знаходиться в користуванні орендаря.

- Інтенсивна експлуатація орендованого майна може призвести до його швидшого зносу, що потребуватиме додаткових витрат на ремонт або заміну.

- Орендодавцю може знадобитися залучати додаткові ресурси для управління орендними відносинами, контролю за станом майна, пошуку нових орендарів тощо.

Переваги ОР для виробника (продавця, постачальника):

- ОР дає можливість продавати продукцію споживачам, які не мають коштів для її купівлі.

- Завдяки ОР виробник може швидше виводити на ринок нову продукцію, адже йому не потрібно чекати на її продаж.

- ОР перекладає ризики неплатежу з виробника на орендодавця.

- ОР дозволяє виробнику отримувати грошові кошти замість продукції, що робить його капітал більш ліквідним.

ОР, як складна соціально-економічна конструкція, відіграє суттєву роль у формуванні економіки та діяльності організації. Її значення полягає у виконанні ряду важливих функцій:

1. Фінансова функція:

Для орендодавця: Вигідний спосіб інвестування вільних коштів у ОЗ, можливість отримати повну вартість обладнання за допомогою посередника.

Для орендаря: Доступ до необхідних активів без значних початкових капіталовкладень, можливість оновлювати технічну базу без необхідності купувати її.

2. Виробнича функція:

Прогресивний метод оновлення виробництва ОЗ. ОР дозволяє задовольняти мінливі виробничі потреби, зокрема, в сезонних роботах.

3. Збутова функція:

ОР стає додатковим каналом збуту продукції, дозволяючи завоювати нових споживачів. Можливість використовувати нове обладнання без його купівлі робить продукцію більш доступною для широкого кола споживачів.

4. Податкова та амортизаційна оптимізація:

Взяття майна в ОР може відображатися на балансі орендаря або орендодавця за взаємною згодою.

ОР плата включається до собівартості продукції, що зменшує оподатковуваний прибуток.

Можливість застосовувати прискорену АМ, розраховану на основі терміну дії договору ОР.

ОР представляє собою передачу об’єкта ОЗ іншому користувачу. Вона дає можливість організаціям отримувати доступ до необхідних ресурсів (обладнання, приміщення тощо) без необхідності їх купувати. ОР передбачає розподіл прав користування, володіння та розпорядження відповідними активами між орендодавцем та орендарем в обмін на ОР плату.

Рис. 1.2 наочно ілюструє суть ОР та ключові аспекти ОР операцій.

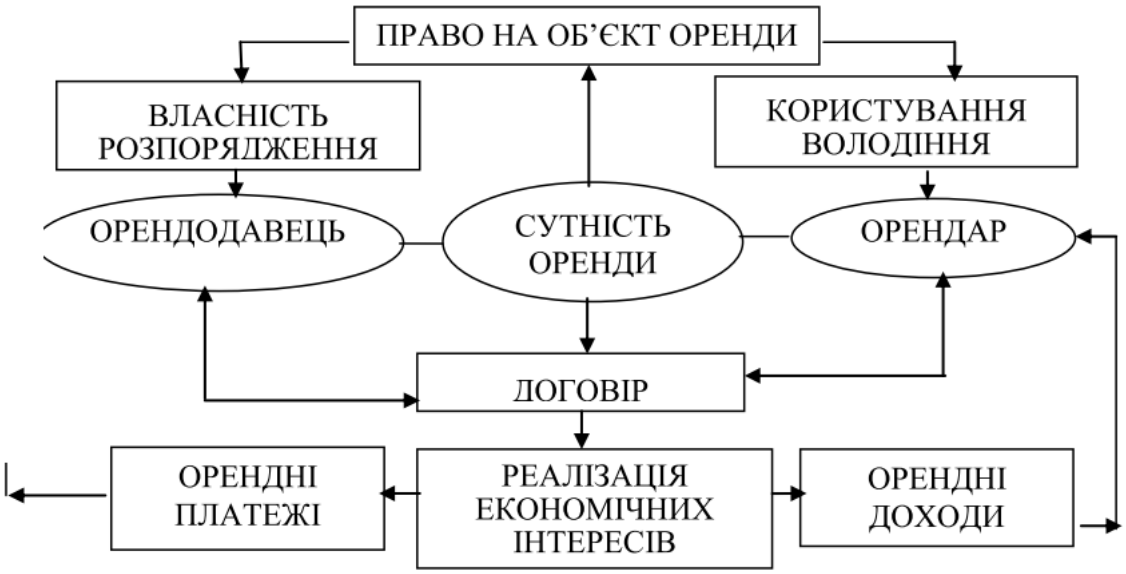

Рис. 1.2 – Сутність ОР операцій

В основі ОР операцій лежить ОР договір. Сторонами які приймають участь в цьомі договорі є орендодавець (власник майна) та орендар (той, хто користується майном).

Об'єктом ОР може бути будь-який актив (у даному прикладі ОЗ), який не є споживчим.

У договорі міститься опис майна, термін ОР, орендна плата, умови користування майном, відповідальність сторін.

Орендодавець передає орендарю право користування та часткове право розпорядження майном (наприклад, орендар може самостійно проводити дрібний ремонт).

Економічна функція ОР полягає в тому, що орендар отримує доступ до необхідних активів без їх купівлі, економить кошти на придбання та утриманні майна, а орендодавець отримує ОР плату - додатковий дохід від використання власного майна.

Рис. 1.3 може візуально ілюструвати ОР операцій в економіці.

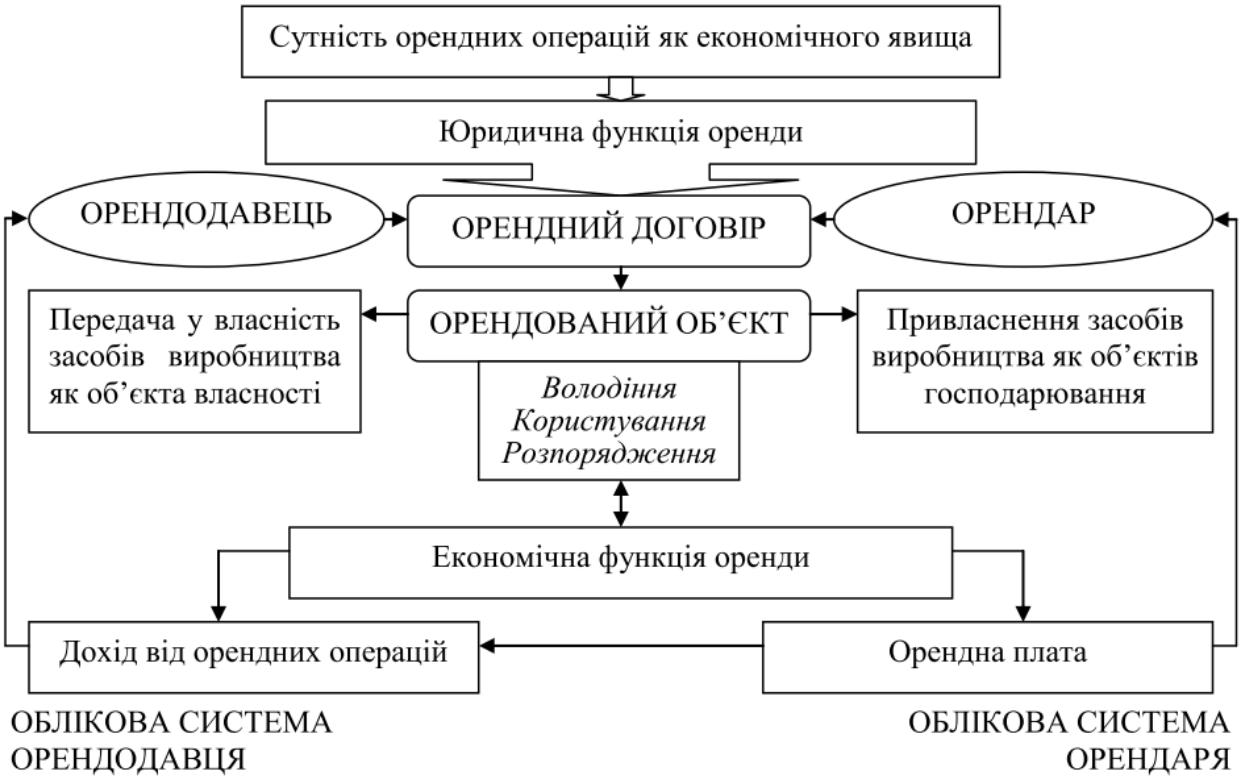

Рис. 1.3 – Обліковий аспект ОР операцій

Згідно з П(С)БО 14 та МСФЗ 16 існує два основних види ОР – ОПОР та ФОР.

ОПОР означає, що орендар не отримує суттєвої частини ринкової вартості ОР активу протягом терміну дії договору, активи не АМ на балансі орендаря, ОР плата включається до складу витрат. ФОР відповідно є протилежним видом ОР (рис. 1.4).

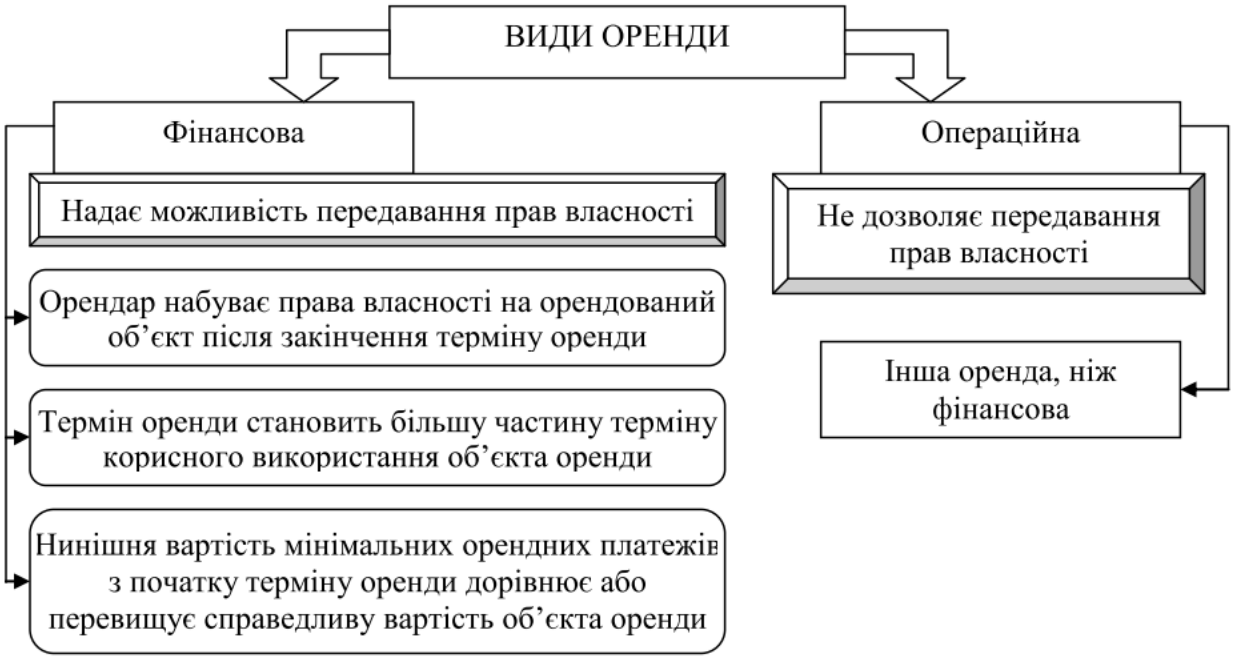

Рис. 1.4 – Різновидність ОР

Застосування запропонованої класифікації та чітке визначення видів ОР операцій дає можливість створити систему БО, яка максимально відповідає потребам усіх зацікавлених користувачів фінансової інформації.

Спеціалізовані класифікації ОР операцій можуть бути розроблені з урахуванням цілей різних видів БО, наприклад, управлінського, стратегічного тощо. Це робить систему більш гнучкою та адаптивною до потреб різних користувачів.

1.2 Огляд нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку операцій з оренди основних засобів

Нормативна база встановлює правила та вимоги щодо обліку ОРОЗ відповідно до законодавства.

Нормативна база визначає, як ОРОЗ мають бути відображені у фінансовій звітності підприємства. Вона встановлює правила класифікації, оцінки, АМ та звітування про ОРОЗ.

Розглянемо основні нормативні документи по ОРОЗ у табл. 1.1.

Табл. 1.1 – Основні законодавчі документи регламентації ОРОЗ

Нормативний документ	Регламентація
Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999	визначає правові засади організації, регулювання, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
План рахунків бухгалтерського обліку	містить рахунки для відображення орендних операцій
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	регламентує порядок відображення орендних операцій на рахунках.
Податковий кодекс України від 02.12.2010 р.	визначає поняття орендної плати, платників податку, об'єкти оподаткування, особливості амортизації та обліку резервів, ставки податку, правила ведення податкового обліку, оподаткування виробників сільськогосподарської продукції. Оподатковуваний прибуток визначається на основі фінансового результату, отриманого в бухгалтерському обліку і відкоригованого на податкові різниці.
ПСБО 7 «Основні засоби»	Цей стандарт визначає правила обліку, визнання, вимірювання та подання інформації про основні засоби в фінансовій звітності підприємств. Він встановлює вимоги до класифікації, амортизації та звітування про основні засоби, що є невід'ємною частиною фінансової діяльності бізнесу.
ПСБО 14 «Оренда»	Цей стандарт регламентує облік орендованих активів і укладення орендних угод у фінансовій звітності. Він визначає правила визнання, вимірювання та подання інформації про орендовані активи як для орендарів, так і для орендодавців.
МСБО 16 «Основні засоби»	Метою цього Стандарту є визначення облікового підходу до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях. Основні питання обліку основних засобів - це визнання активів, визначення їхньої балансової вартості та амортизаційних відрахувань, а також збитків від зменшення корисності, які слід визнавати у зв'язку з ними.
МСФЗ 16 «Оренда»	Цей стандарт встановлює принципи визнання, оцінки, подання оренди та розкриття інформації про неї. Мета полягає у тому, щоб забезпечити надання орендарями та орендодавцями доречної інформації у такий спосіб, щоб ці операції були подані достовірно. На основі цієї інформації користувачі фінансової звітності можуть оцінити вплив оренди на фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб’єкта господарювання.

При веденні обліку та контролю ОР операцій необхідно враховувати вимоги всіх перелічених нормативних документів, що стосуються як порядку ведення обліку, так і оподаткування цих операцій.

В балансі відзеркалюються всі ОЗ: діючі, на консервації, в запасі.

ПВ складається з:

- Виготовлені/придбані об’єкти: фактичних витрат (доставка, монтаж, установка).
- Об’єкти, внесені до капіталу: за домовленістю.
- Безоплатні об’єкти: експертизи/документів прийому-передачі.

ПВ не змінюється, окрім дообладнання, реконструкції, ліквідації.

Придбані ОЗ відображаються по КВ, що включає фактичні ВТ, пов'язані з придбанням та введенням в експлуатацію ОЗ, зокрема:

- Ціну покупки
- ВТ на доставку
- ВТ на монтаж та установку
- Суму зносу, що відображена в документах купівлі-продажу

Переоцінена вартість використовується коли вона визначена в результаті переоцінки ОЗ, що проводиться з метою приведення їх балансової вартості до ринкової.

ЗВ розраховується як різниця між ПВ ОЗ та сумою нарахованого зносу.

В бухгалтерському балансі відображаються окремо ПВ ОЗ, Залишкова вартість ОЗ, Сума нарахованого зносу

Правильна оцінка ОЗ має суттєвий вплив на:

- Розмір амортизаційних відрахувань
- Показники фінансової звітності
- Розрахунок податкових зобов'язань
- Прийняття обґрунтованих управлінських рішень

Ця класифікація є основою для ведення БО ОЗ та забезпечує інформаційну прозорість щодо їх стану та вартості.

Згідно з дослідженнями, ОР набуває все більшої популярності у світовій економіці, стаючи потужним фінансовим інструментом.

Лізинг в США сягає третини загальних інвестицій, що робить цю країну беззаперечним лідером за цим показником.

Німеччина йде пліч-о-пліч зі США, демонструючи подібні темпи розвитку лізингового ринку.

Обсяги світового ринку лізингу постійно зростають.

Відносні показники розвитку лізингу також демонструють позитивну динаміку.

Табл. 1.2 – Ринок ОР послуг закордоном

Країна	**Частка лізингу в інвестиціях в основні засоби, %**	**Співвідношення річного обсягу лізингових операцій та ВВП,%**
Велика Британія	12	1,28
Німеччина	15	2,05
Франція	11	1,5
США	31	1,87

GMAC та GE очолюють світовий рейтинг ОР компаній, демонструючи майже однакові обсяги операцій в 2021 році: 17,634 та 17,374 млн. дол. США відповідно.

В США лізинг є ключовим інструментом інвестування, на його частку припадає понад 30% інвестицій в обладнання протягом багатьох років.

Банківські компанії, що займаються холдингом, мають право здійснювати ОР як рухомого, так і нерухомого майна. А національні банки можуть лізингувати лише рухоме майно.

ELFA - найбільша організація лізингової сфери в США. Заснована у 1961 році, наразі ELFA об'єднує близько 600 членських компаній.

Дослідимо структуру ОР ринку США:

- Комп'ютерна техніка: Частка понад 20,6% у структурі ОР активів.
- Вантажівки та трейлери: 10,7% ринку належить цьому сектору.

- Лізинг літаків та інших повітряних суден становить 10,5% загального обсягу.
- Будівельне обладнання та техніка: Цей сегмент займає 7,9%.
- 6,1% ринку припадає на лізинг тракторів, комбайнів та іншої сільгосптехніки.

Хоча П(С)БО 14 та МСФЗ 16 мають багато спільного і ґрунтуються на схожих принципах, між ними все ж таки існують певні відмінності. Ці відмінності можуть впливати на те, як підприємства обліковують та відображають свої орендні операції у фінансовій звітності (табл. 1.3).

Табл. 1.3 – Порівняльна характеристика ПСБО 14 та МСБО 16

Ознака для порівняння	*П(С)БО 14 «Оренда»*	*МСБО 16 «Оренда»*
Використовувані специфічні поняття	Орендна ставка відсотка, ставка відсотка на можливі позики орендаря, негарантована ліквідаційна вартість, непередбачена орендна плата	Валові інвестиції в оренду, чисті інвестиції в оренду, незароблений фінансовий дохід, первісні прямі витрати, припустима ставка відсотка при оренді, термін економічної експлуатації, термін корисної експлуатації, чисті інвестиції в оренду
Класифікація фінансової оренди	Вісім критеріїв віднесення оренди до фінансової	Віднесення оренди до фінансової обґрунтовується залежністю від сутності операції, а не від форми контракту. Виділяється п'ять ситуацій, які, як правило, призводять до класифікації оренди як фінансової оренди
Об'єкт орендних операцій	Різні види необоротних активів	Різні види необоротних та оборотних активів
Інформація щодо орендних витрат	Не наводиться	Використовується поняття первісних прямих витрат та визначені обмеження щодо включення різних видів витрат до їх складу

МСФЗ 16 порівняно з національними стандартами бухгалтерського обліку орендних операцій відрізняється більш деталізованим підходом. По-перше, закордоном є дуже актуальна практика ОРОЗ, тому у фахівців в тих країнах є досвід і вони краще розбираються в обліку ОРОЗ.

ОЗ відображається в балансі при двох умовах:

- існує впевненість в одержанні вигід від використання ОЗ;
- оцінка ОЗ може бути правдиво розрахована.

Виходячи з визначення ОЗ за ПСБО 7, їх цілями є:

- залучення ОЗ до ВРО;

- використання ОЗ для підтримки бізнес-процесів, типу транспортування, зберігання і т.п.;
- якщо ОЗ не використовуються на фірмі, вони можуть послужити доходом від ОР;
- ОЗ можуть забезпечуватись для функцій адміністрації.

Відповідно до ПСБО 7, організації слід застосовувати дві оцінки вартості ОЗ: ІСБ, СВ.

ІСБ визначається на рівні ПО ОЗ, котра включає в себе:

- фактичну вартість об'єкта ОЗ;
- суму усіх податків і зборів, що входять до ціни товару, окрім ПДВ;
- ВТ на транспортування;
- ВТ на державну реєстрацію;
- ВТ, пов'язані з приведенням об'єкта в робочий стан тощо.

Не включаються до складу ПВ ОЗ і відображаються у складі ВТ:

- ВТ на сплату відсотків за кредит, взятий для купівлі ОЗ;
- понаднормативні суми відходів;
- понаднормативні ВТ на оплату праці;
- загальногосподарські ВТ.

2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»

2.1 Аналіз діяльності та облікової політики на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»

ТОВ «МНБ» засноване відповідно до Закону України «Про господарські товариства» та Установчого договору про створення і діяльність Товариства, укладеного 16 листопада 2001 року.

Для ознайомлення з детальною інформацією про назву Товариства, що досліджується, див. рис. 2.1.

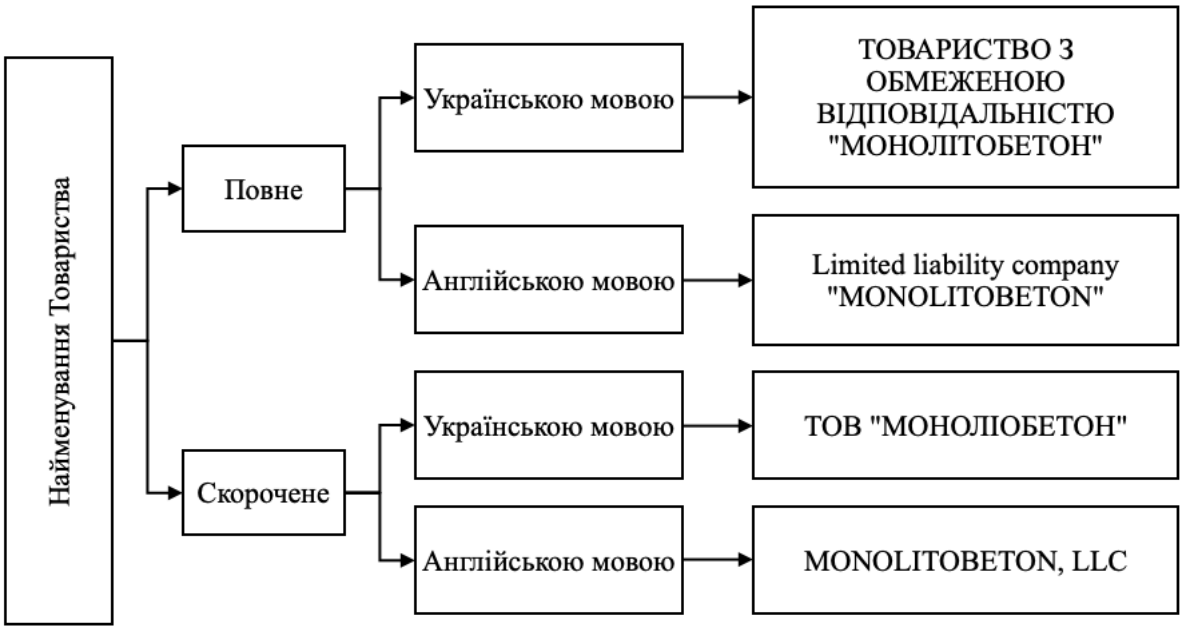

Рис. 2.1 – Найменування ТОВ «МНБ»

Місією ТОВ «МНБ» є задоволення потреб своїх клієнтів та інвесторів, а також розвиток трудового колективу. Товариство прагне досягти стійкого розвитку, який буде вигідним для всіх зацікавлених сторін. Діяльність ТОВ «МНБ» спрямована на створення цінності для своїх клієнтів, акціонерів та працівників.

На рис. 2.2 наведено опис головних характеристик роботи досліджуваного підприємства.

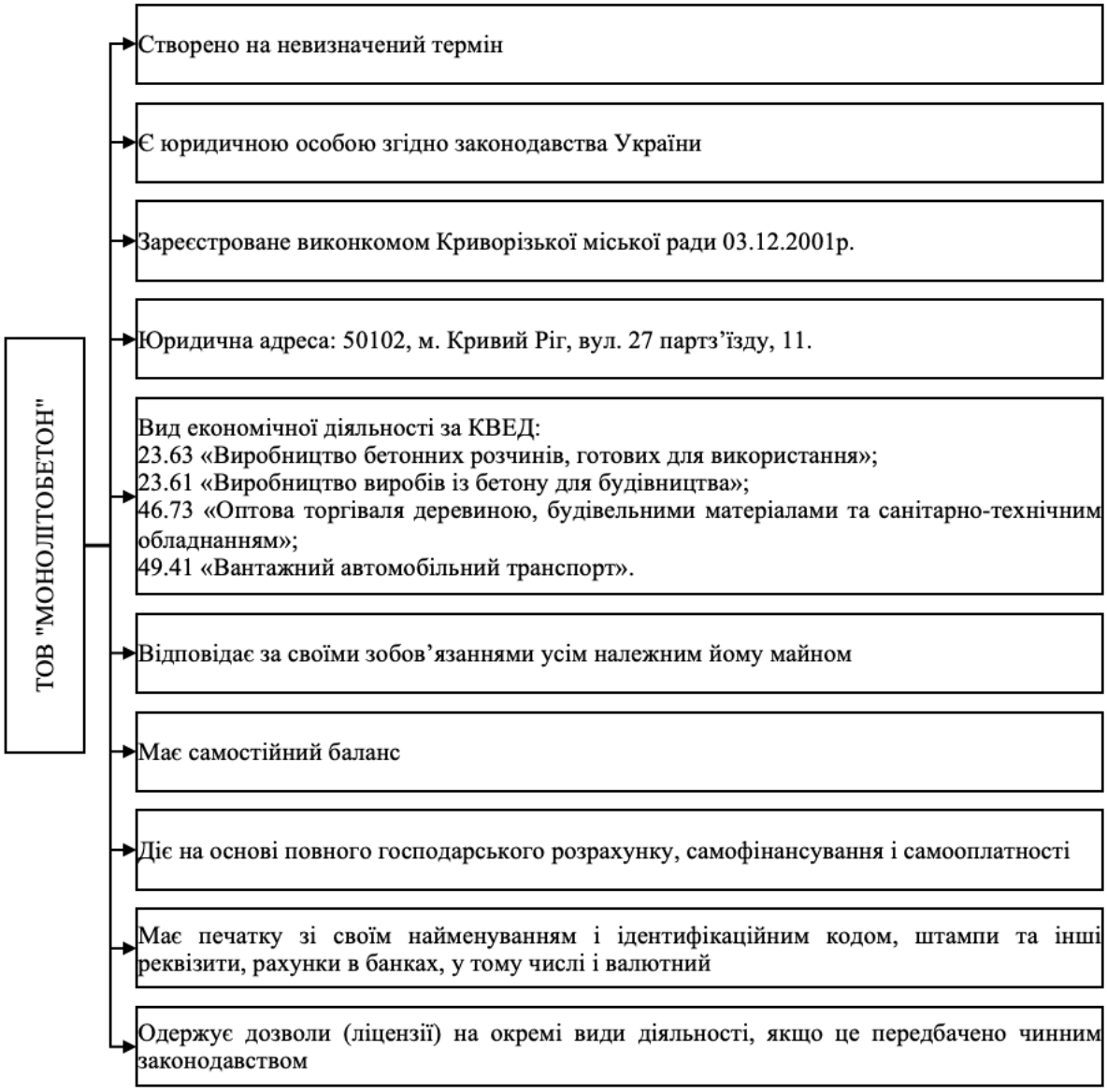

Рис. 2.2 – Ключові риси ТОВ «МНБ»

Предмет діяльності ТОВ «МНБ» визначено Статутом (дод. А) и наведено на рис. 2.3.

будівельна діяльність (вишукувальні та проектні роботи для будівництва, зведення несучих та огороджуючих конструкцій, будівництво та монтаж інженерних і транспортних мереж);

будівельні, будівельно-монтажні, монтажні, ремонтні, реставраційні, відновлювальні роботи споруд промислового та непромислового призначення, на замовлення юридичних і фізичних осіб;

виробництво та реалізація продукції будівельної індустрії, у тому числі залізобетонних та металевих конструкцій, бетону, облицювальної і тротуарної плитки, тощо;

закупівля, виробництво, заготівля, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки, у тому числі закупівля сільськогосподарської продукції за готівку у населення та юридичних осіб;

ремонт та сервісне обслуговування автотранспортних засобів, послуги автостоянок, миття і фарбування машин, вулканізація та шиномонтаж;

виробництво і реалізація цегли та інших будівельних матеріалів;

лізингова діяльність, у тому числі фінансовий лізинг, дилерська та інвестиційна діяльність, консалтингові, маркетингові і рекламні послуги;

надання в оренду майна;

зовнішньоекономічна діяльність та зовнішня торгівля.

Рис. 2.3 – Предмет діяльності Товариства

ТОВ «МНБ» гарантує:

- Безпеку та якість своїх продуктів та послуг;

- відповідальність за дотримання всіх чинних норм та правил;

- високий рівень санітарно-гігієнічних умов на виробництві;

Об’єкти власності ТОВ «МНБ» наведено на рис. 2.4

Рис. 2.4 – Власні об’єкти ТОВ «МНБ»

Права та обов’язки членів ТОВ «МНБ» проілюстровані на рис. 2.5.

Рис. 2.5 – Зобов’язання членів Товариства

Прибуток Товариства формується з надходжень від його господарської діяльності за вирахуванням витрат на матеріали, роботу та інші витрати. Чистий прибуток розподіляється між учасниками Товариства або використовується на інші цілі згідно з рішенням загальних зборів учасників. Розподіл прибутку відбувається після сплати всіх податків та обов'язкових платежів до бюджету.

Період розподілу прибутку встановлюється загальними зборами учасників з дотриманням вимог чинного законодавства. Можливі збитки ТОВ «МНБ» покриваються за рахунок резервного (страхового) фонду. Якщо коштів резервного фонду не вистачає, збитки покриваються за рахунок інших коштів та майна ТОВ «МНБ».Резервний (страховий) фонд створюється у розмірі 25% від статутного капіталу.

Щорічні відрахування до резервного фонду складають 5% від прибутку Товариства.

Відрахування здійснюються до досягнення фондом зазначеного розміру.

Статутний капітал ТОВ «МНБ» дорівнює 11800 грн та поділений на 100 часток. Одна частка становить 118 грн, та відповідає за 1 голос.

Склад управлінських органів наведено на рис. 2.6

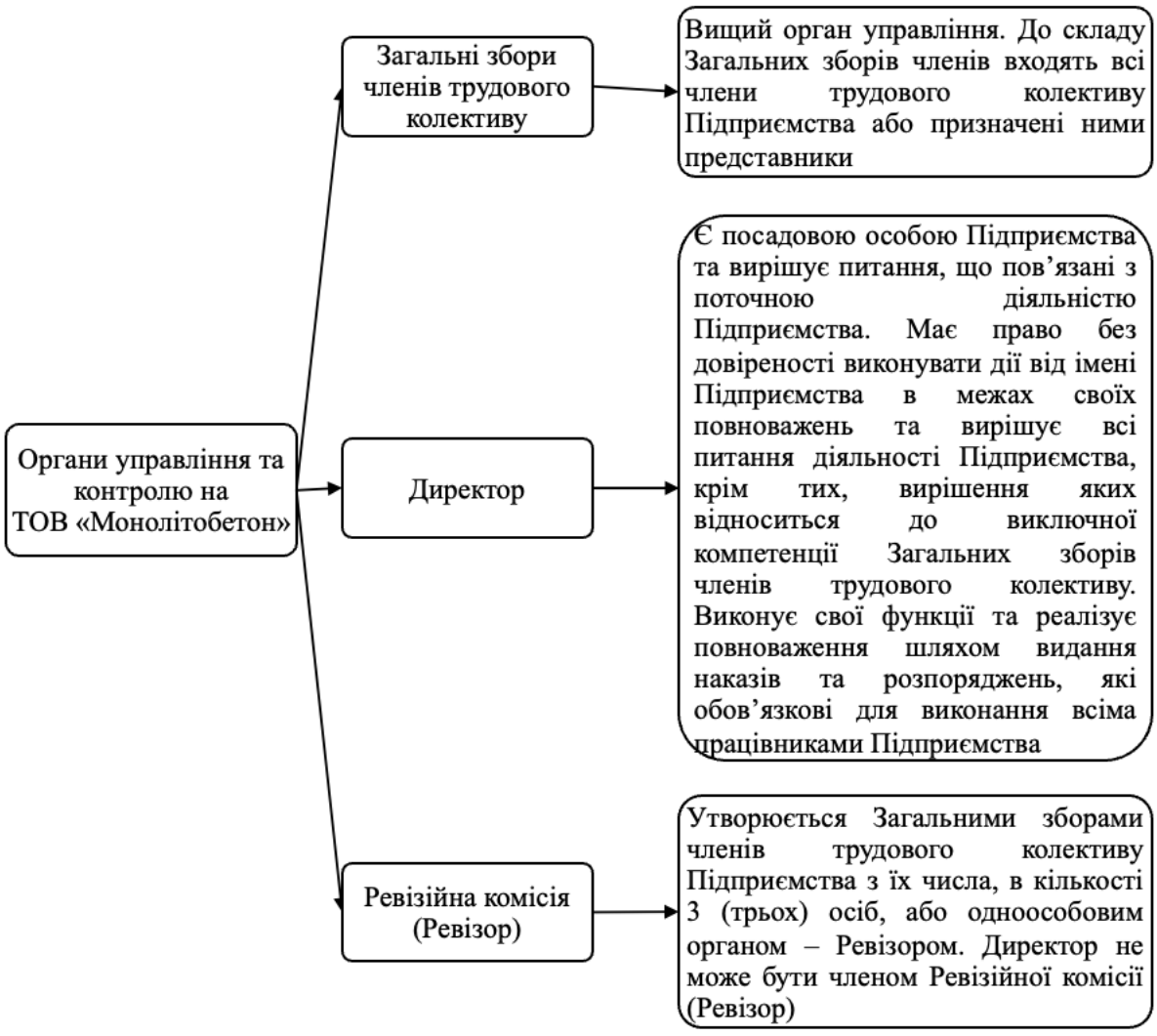

Рис. 2.6 – Управлінський склад на ТОВ «МНБ»

Облікова політика підприємства (дод. Д) є вкрай важливим аспектом управління фінансовою діяльністю. Вона встановлює принципи, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку, які використовуються для складання фінансової звітності. Регламентація облікової політики унаочнена на рис. 2.7.

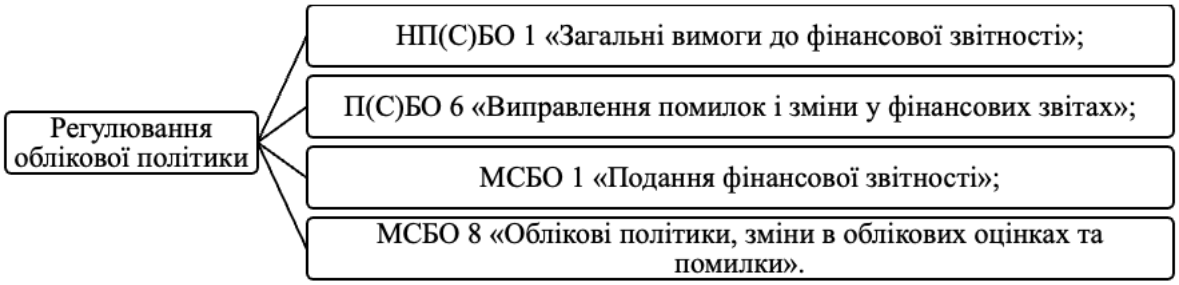

Рис. 2.7 – Нормування облікової політики

Облікова політика створює базу для фінансового планування та прогнозування, допомагаючи керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення щодо майбутньої діяльності. Чітко сформульована облікова політика спрощує проведення зовнішнього та внутрішнього аудиту, надаючи аудиторам зрозумілість щодо методів обліку, які застосовуються на підприємстві.

Положення облікової політики ТОВ «МНБ» зображено на рис. 2.8.

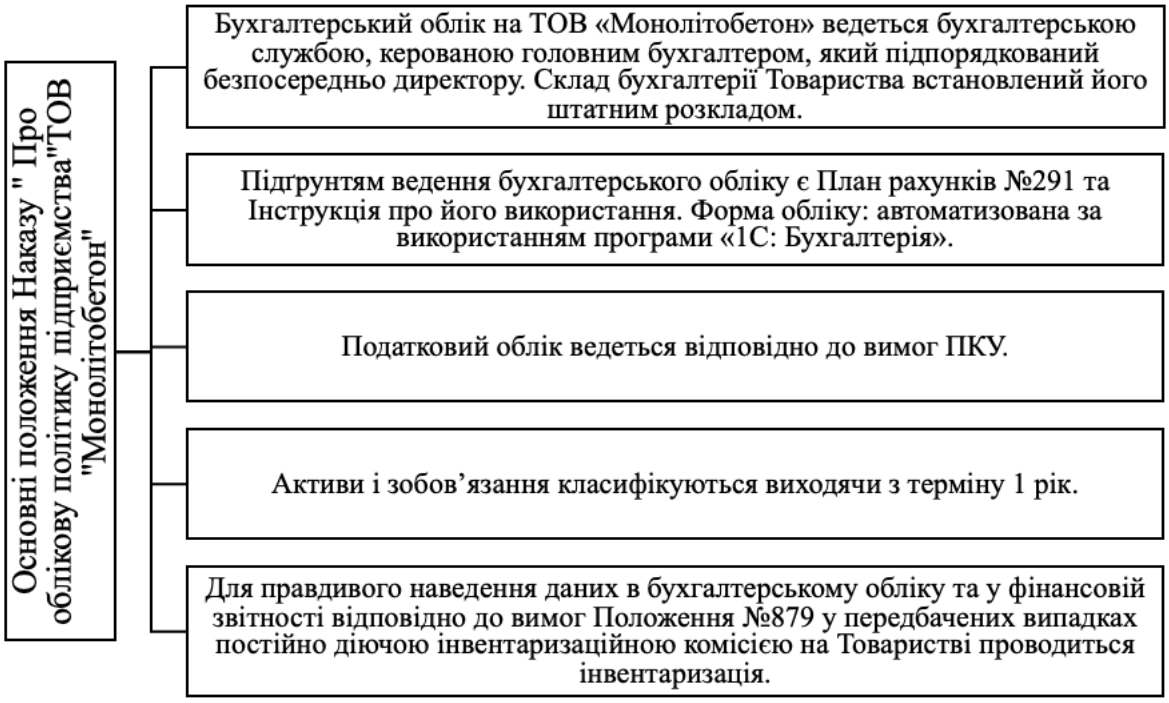

Рис. 2.8 – Ключові аспекти Наказу про облікову політику ТОВ «МНБ»

Далі проаналізуємо фінансовий стан ТОВ «МНБ». Дані зі ФЗ (дод. Б-Г) слугують основною для аналізу.

Табл. 2.1 – Аналіз активів ТОВ «МНБ» за 2021-2022 роки

Показник	2021	2022	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	29 269,00	21 866,30	-7 382,70	-25,29
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	907,50	4,20	-303,30	-99,54
Гроші та їх еквіваленти	741,10	-	-741,10	-100
баланс	128 036,70	152 174,40	24 137,70	18,85

Аналізуючи надану таблицю, можна зробити наступні висновки:

У 2022 році ДЗТРП зменшилася на 7 382,70 грн або на 25,29% в порівнянні з 2021 роком. Це може свідчити про більш ефективне управління кредитними ризиками або покращення у взаємодії з клієнтами, що допомогло зменшити заборгованість.

За аналізований період ДЗБ майже повністю зникла, зменшившись на 99,54%. Це може бути результатом вирішення певних фінансових питань або зміни управлінської політики щодо взаємодії з бюджетними установами.

У 2022 році ГК зникли з балансу, показавши абсолютний відсотковий спад на 100%. Це може бути наслідком інвестування коштів у активи або витрат на поточну діяльність, що призвело до зменшення ліквідних активів.

Баланс ТОВ «МНБ» зрос на 24 137,70 грн або на 18,85% в порівнянні з попереднім роком. Це може свідчити про загальний позитивний розвиток товариства, збільшення активів або покращення фінансового стану.

Отже, загальний аналіз показує певні позитивні тенденції у фінансовій діяльності підприємства, зокрема, зменшення дебіторської заборгованості та збільшення загального балансу. Однак важливо продовжувати моніторити та аналізувати фінансові показники для забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Табл. 2.2 – Аналіз пасивів ТОВ «МНБ» за 2021-2022 роки

Показник	2021	2022	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10 347,80	10 940,70	592,90	5,73
Поточна кредиторська заборгованість за товари роботи послуги	49 448,40	58 938,60	9 490,20	19,19
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	252,00	548,30	296,30	117,58
Розрахунками з оплати праці	369,30	149,70	-219,60	-59,46
Інші поточні зобов’язання	24 508,60	44 664,00	20 155,40	82,24
баланс	128 036,70	152 174,40	24 137,70	18,85

У 2021 та 2022 роках резервний капітал мав значення нуль, що може свідчити про відсутність фінансового резерву на підприємстві.

За рік НПБ зріс на 592,90 грн або на 5,73%. Це може бути позитивним сигналом і свідчити про збільшення прибутку або ефективне управління фінансами.

За аналізований період ПКЗТРП зросла на 9 490,20 грн або на 19,19%. Це може свідчити про збільшення обсягу закупівель або зміну умов оплати поставлених товарів і послуг.

ПКЗБ зросла на 296,30 грн або на 117,58%. Це може бути пов'язано зі збільшенням платежів до бюджету або змінами у фінансовій політиці підприємства.

РОП зменшилися на 219,60 грн або на 59,46%. Це може бути наслідком змін у кадровій політиці або оптимізації витрат на персонал.

ІПЗ зросли на 20 155,40 грн або на 82,24%. Це може свідчити про збільшення витрат на інші операційні або фінансові обов'язки.

Табл. 2.3 – Аналіз активів ТОВ «МНБ» за 2022-2023 роки

Показник	2022	2023	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	21 866,30	26 549,80	4 683,50	21,42
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	4,20	1,20	-3	-71,43
баланс	152 174,40	189 841,10	37 666,70	24,75

За рік ДЗТРП зросла на 4 683,50 грн або на 21,42%. Це свідчить про збільшення кількості заборгованих коштів від клієнтів за наданими послугами або товари.

ДЗБ зменшилася на 3 грн або на 71,43%. Це може бути наслідком зменшення обсягу операцій або зміни умов взаємодії з бюджетними установами.

ГК залишилися на тому ж рівні, що й у попередньому році. Це може свідчити про стабільність ліквідних активів підприємства.

Баланс підприємства збільшився на 37 666,70 грн або на 24,75%. Це свідчить про загальне зростання активів підприємства та його фінансового стану.

Табл. 2.4 – Аналіз пасивів ТОВ «МНБ» за 2022-2023 роки

Показник	2022	2023	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10 940,70	18 082,80	7 142,10	65,28
Поточна кредиторська заборгованість за товари роботи послуги	58 938,60	75 656,10	16 717,50	28,36
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	548,30	1 147,40	599,10	109,27
Розрахунками з оплати праці	149,70	154,20	4,50	3,01
Інші поточні зобов’язання	44 664,00	57 109,50	12 445,50	27,86
баланс	152 174,40	189 841,10	37 666,70	24,75

У 2022 році не було резервного капіталу, а НПБ був негативним (збиток).

У 2023 році з'явився резервний капітал, а НПБ став позитивним.

ПКЗТРП - найбільша категорія зобов'язань у 2023 році.

Значні суми зосереджені також у категоріях ІПЗ та ПКЗБ.

Заборгованість з РОП порівняно невелика.

Усі категорії зобов'язань, окрім резервного капіталу, зросли в 2023 році.

Найбільше зростання спостерігається у категорії ПКЗТРП (28,4%).

Значне зростання також демонструють ІПЗ (27,9%) та ПКЗБ (109,3%).

Зростання заборгованості з РОП незначне (3%).

У 2023 році спостерігається значне зростання зобов'язань підприємства. Це зростання ймовірно пов'язане з його операційною діяльністю та фінансуванням. Найбільше зростання спостерігається у категорії ПКЗТРП, що може свідчити про збільшення обсягів закупівель або несвоєчасну оплату постачальникам. Зростання ІПЗ може бути пов'язане з різними факторами, такими як нарахування податків та зборів, оплата поточних ремонтів або інші операційні витрати. Зростання ПКЗБ може свідчити про несвоєчасну сплату податків та зборів. Незначне зростання заборгованості з РОП може бути пов'язане з оптимізацією витрат на персонал або затримкою виплати заробітної плати.

Табл. 2.5 – Показники ФР ТОВ «МНБ» за 2021-2022 р.

Показник	2021	2022	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Чистий дохід від реалізації (рядок 2000	229 298,90	233 998,30	4 699,40	2,05
Собівартість реалізованої продукції (рядок 2050)	197 397,10	198 213,10	816	0,41
Інші операційні витрати (рядок 2180)	30 609,60	32 357,80	1 748,20	5,71
Фінансовий результат до оподаткування (рядок 2290)	1 333,20	1 865,50	532,30	39,93
Чистий прибуток (рядок 2250)	452,40	806,00	353,60	78,16

ЧД зрос на 4 699,40 грн або на 2,05%. Це позитивний показник, який свідчить про збільшення обсягів продажів або підвищення цін на продукцію.

СРП зросла на 816 грн або на 0,41%. Це може бути зумовлено збільшенням витрат на виробництво або змінами у цінах на виробничі ресурси.

ІВТ зросли на 1 748,20 грн або на 5,71%. Це може свідчити про збільшення загальних витрат на управління підприємством або інші операційні витрати.

ФРДО збільшився на 532,30 грн або на 39,93%. Це позитивний показник, що може бути наслідком зростання обсягів продажів або оптимізації фінансових процесів.

ЧПБ зрос на 353,60 грн або на 78,16%. Це також позитивний показник, що свідчить про загальне покращення фінансової продуктивності підприємства.

Табл. 2.6 – Показники фінансових результатів ТОВ «МНБ» за 2022-2023р.

Показник	2022	2023	Абс. Приріст, +-	Відн. Приріст, %
Чистий дохід від реалізації (рядок 2000)	233 998,30	348 988,90	115 000,60	49,14
Собівартість реалізованої продукції (рядок 2050)	198 213,10	300 666,90	102 453,80	51,69
Інші операційні витрати (рядок 2180)	32 357,80	37 265,30	4 907,50	15,17
Фінансовий результат до оподаткування (рядок 2290)	1 865,50	9 216,30	7 350,80	394,04
Чистий прибуток (рядок 2250)	806,00	7 142,10	6 336,10	786,12

У 2023 році спостерігається значне зростання ЧД на 49,14% порівняно з 2022 роком. Це свідчить про те, що компанія суттєво збільшила обсяг продажів своїх товарів або послуг.

СРП зросла на 51,69% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зростання цін на різні витрати, або ж зміни у структурі продажів на користь більш маржинальних продуктів.

ІВТ зросли на 15,17% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це може бути пов'язано з зростанням адміністративних витрат, витрат на рекламу, або інших загальних витрат.

ФРДО зріс на 394,04% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це свідчить про значне покращення прибутковості компанії.

ЧПБ зріс на 786,12% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Якщо компанія змогла знизити собівартість продукції або послуг за рахунок оптимізації виробництва, закупівель або інших факторів, це призвело до збільшення ЧПБ.

2.2 Бухгалтерський облік операцій з оренди основних засобів на ТОВ «МОНОЛІТОБЕТОН»

Не дивлячись на те, що у ПКУ ОР вважається послугою, оформлення акта наданих послуг по ОР не є обов’язковою умовою при обліку ОРОЗ. Але договір ОР (дод. Ж), хоча й не є первинним документом, є необхідним. У випадку ОР майна (рухомого чи нерухомого) договір ОР укладається у письмовій формі. З договору отримують інформацію про строк користування, вартість ОР та періодичність її оплати.

Акт приймання-передачі ОРОЗ (дод. З) є первинним документом, що фіксує факт передачі ОРОЗ та його повернення. Цей документ необхідний як для орендодавця, так і для орендаря.

Зазвичай використовується типова форма Акта приймання-передачі ОЗ (форма № ОЗ-1).

Акт підписують обидві сторони договору ОР.

Орендар у графі «Дебет» проставляє рахунок 01 позабалансового обліку, а в графі «ПВ» - оціночну вартість об’єкта, зазначену в договорі. Графи, що стосуються АМ, орендар не заповнює.

Дозволено оформлювати акт у довільній формі, але з усіма обов’язковими реквізитами первинного документа:

- назва форми;
- дата створення документа;
- назва організації;
- інформація про господарську операцію;
- посади осіб, відповідальних за операцію;
- підписи осіб, які брали участь в операції.

Складання акта приймання-передачі необхідне для фіксації факту передачі та повернення ОРОЗ.

Можна використовувати типову форму або розробити власну, дотримуючись вимог до первинних документів.

Одержані ОРОЗ в рамках операційної ОР відображаються на позабалансовому рахунку 01 за ПВ або за залишковою вартістю (Дт 01).

Весь час перебування об’єкта ОЗ в ОР, кожний має свій інвентарний номер, для зручного ведення аналітичного обліку

При поверненні ОРОЗ списується з 01 рахунка (Кт 01).

Операції з передачі ОРОЗ не мають спеціальних особливостей з точки зору податку на прибуток.

ПДВ при передачі та поверненні ОРОЗ не сплачується.

Винагорода з ОР у орендодавця може відображатися як основний ДХ, так і інший. Якщо у підприємства-орендодавця ОР є основним видом діяльності, тоді ДХ буде відзеркалюватись за Кт 703 рахунка (у звітності відображається у р. 2000 форми №2). Витрати будуть віднесені на рахунок 23 (у ФЗ – р. 2040).

Відповідно, якщо ОР не є головною діяльністю організації, тоді ДХ буде вважатися від іншої діяльності, що відбивається у Кт рахунка 713 (у звітності –

р. 2120 форми №2). В даному випадку всі витрати будуть віднесені на 949 рахунок (у ФЗ – р. 2090).

Розглянемо детальніше облік ОРОЗ на ТОВ «МНБ».

Орендодавець здає в ОР обладнання, але ОР не є основним типом діяльності ТОВ «МНБ». Орендар несе відповідальність за поточний ремонт обладнання. Замість ОР плати орендар може виконувати ремонтні роботи.

У табл. 2.7 Наведено БО ОРОЗ з боку орендодавця

Табл. 2.7 – Кореспонденція рахунків ОРОЗ орендодавця

№	Зміст ГО	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1	Передано обладнання в операційну оренду	Акт приймання-передачі об'єкта	104/2 131/1	104/1 131/2	170 000 20 000
2	Нараховано орендну плату за місяць	Акт приймання наданих послуг	377	713	720
3	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	713	641	120
4	Відображено суму амортизації, нараховану на передане в оренду обладнання	Відомість нарахування амортизації	949	131/2	230
5	Відображено вартість ремонту, проведеного орендарем	Акт наданих послуг	949	685	1 780
6	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	685	356
7	Здійснено часткове зарахування заборгованостей (у сумі нарахованої орендної плати)	Акт взаємозаліку	685	377	720

Далі розглянемо БО у орендаря (табл. 2.8)

Табл. 2.8 – БО ОРОЗ орендаря

№	Зміст ГО	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1	Отримано в операційну оренду виробниче обладнання	Акт приймання-передачі об'єкта	01	-	150 000
2	Нараховано орендну плату за місяць	Акт приймання наданих послуг	23	685	600
3	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	685	120

Продовження табл.2.8

4	Відображено вартість ремонту, проведеного силами підприємства	Акт типової форми № ОЗ-2	949	661, 651	1 780
5	Передано орендодавцю результати ремонтних робіт	Акт наданих послуг (звіт про витрати	377	719	2 136
6	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	719	641	356
7	Здійснено зарахування заборгованостей у сумі нарахованої орендної плати	Протокол про зарахування (акт взаємозаліку)	685	377	720

Наступна ситуація. Після завершення терміну дії договору ОР, орендар повертає ОРОЗ (будівлю). Відповідно до умов договору, орендар здійснив покращення об’єкта (вставив пластикові вікна та двері, провів часткову реконструкцію). На момент повернення ОЗ, залишкова вартість покращень становить 5000 грн, а сума нарахованої АМ – 120678 грн. Частину витрат на покращення ОЗ в розмірі 42000 грн (включаючи ПДВ у розмірі 7000 грн) було компенсовано орендодавцю. У цій ситуації орендар продає орендодавцю покращення ОРОЗ вартістю 5000 грн за 42000 грн.

Табл. 2.9 – БО поліпшення ОРОЗ з боку орендодавця

№	Зміст ГО	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1	Відображено вартість придбаного об'єкта «Поліпшення орендованого ОЗ» при поверненні будівлі з оренди	Акт приймання-передачі об'єкта	152	685	35 000
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	685	7 000
3	Перераховано компенсацію (оплачено поліпшення)	Виписка банку	685	311	42 000

Табл. 2.10 – Облік покращення ОРОЗ з боку орендаря

№	Зміст ГО	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1	Повернуто орендовану будівлю орендодавцю	Акт приймання-передачі	-	01	560 000
2	Відображено реалізацію об'єкта		377	712	42 000

Продовження табл. 2.10

	«Поліпшення орендованого ОЗ»				
3	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	712	641	7000
4	Переведено об'єкт до складу необоротних активів, що утримуються для продажу	Бухгалтерська довідка	286 131	117	5 000 12 678
5	Списано балансову вартість об'єкта «Поліпшення орендованого ОЗ»	Відомість нарахування амортизації	943	286	5 000
6	Отримано компенсацію від орендодавця (оплачено поліпшення)	Виписка банку	311	377	42 000

При визначенні об’єкта, що оподатковується, орендарі згідно ПКУ повинні збільшити ФРДО на суму нарахованої АМ вартості покращення (ремонту) ОРОЗ за правилами НП(С)БО або МСФЗ і зменшити ФРДО на суму розрахованої АМ вартості покращення (ремонту) ОРОЗ відповідно до ПКУ.

2.3 Проблемні аспекти обліку (та/або оподаткування, контролю) операцій з оренди основних засобів та можливі шляхи їх вирішення

Україна має значний потенціал для розвитку ринку лізингу, але є кілька проблем, що стримують цей розвиток (рис. 2.9):

Рис. 2.9 – Проблеми розвитку українського лізингу

Для покращення ситуації з розвитком ринку лізингу в Україні можна запропонувати такі шляхи вирішення наведених проблем:

1. Запровадити державні програми для підтримки лізингових компаній з метою зниження вартості ОР для кінцевих користувачів.

2. Ввести субсидії та гранти для малих і середніх підприємств, які використовують ОР, щоб компенсувати високі авансові платежі.

3. Заохочувати міжнародні фінансові установи та інвестиційні фонди фінансувати українські ОР компанії.

4. Внести зміни до податкового законодавства для усунення перешкод для ОР, зокрема спрощення оподаткування ОР операцій.

5. Спрощення процедури повернення об’єкту ОР через реформування адміністративної та судової систем.

6. Проведення інформаційних кампаній та навчальних семінарів для малих і середніх підприємств щодо переваг та можливостей ОР.

7. Введення освітніх програм з фінансової грамотності та ОР у навчальних закладах.

8. Розробка механізмів для створення та розвитку вторинного ринку для ОР активів.

9. Запровадження державних гарантій для покриття ризиків при ОР неліквідних активів.

10. Створення та підтримка розвитку надійних кредитних бюро, які надаватимуть детальну інформацію про кредитну історію потенційних отримувачів ОР.

11. Внести зміни до законодавства для забезпечення обов’язкової передачі інформації про кредитні історії до кредитних бюро.

Також можна запропонувати такі шляхи покращення ОР:

- Введення пільгових кредитів для ОР компаній на початковому етапі їх діяльності.

- Розробка механізмів фінансової стабілізації та підтримки лізингодавців, таких як страхування ризиків.

- Інвестиції в розвиток інфраструктури ринку ОР, включаючи створення спеціалізованих платформ і сервісів.

- Проведення економічних реформ для стабілізації економічної ситуації в країні.

- Запровадження мотиваційних програм для банків, що включають пільгові умови для довгострокового кредитування ОР угод.

- Введення податкових і фінансових стимулів для підприємств, які використовують ОР.

- Розробка та впровадження законодавчих ініціатив для підтримки розвитку ринку ОР.

- Фінансування досліджень і програм розвитку ринку ОР.

- Створення ініціатив для розвитку партнерства між державою та приватним сектором у сфері ОР.

Оренда ОЗ набула широкого поширення в сучасній економіці. Це зумовлено низкою факторів, таких як оптимізація витрат, доступ до нових технологій, можливість зосередитися на основних видах діяльності.

Однак, оренда ОЗ пов’язана з певними проблемами в сфері обліку та контролю.

13.Облікові проблеми:

- Розрізняють операційну та фінансову ОР, що має суттєві наслідки для БО. Визначення виду ОР може бути складним, що призводить до помилок у відображенні операцій в БО.

- Орендодавець та орендар амортизують ОЗ по-різному. Це може призвести до розбіжностей у БО та оподаткуванні.

- Вирішення, хто несе відповідальність за ремонт та поліпшення ОРОЗ, може викликати суперечки. Це потребує чіткого визначення в договорі ОР.

- Визначення ПВ орендованого ОЗ для орендаря може бути складним, що впливає на АМ та інші показники.

2. Контрольні проблеми:

- Орендодавець зацікавлений у збереженні ОЗ, тоді як орендар може використовувати його недбало. Це потребує чіткої системи контролю за станом ОЗ протягом усього строку ОР.

- Орендар може використовувати ОЗ не за призначенням, що може призвести до його пошкодження або втрати. Це потребує контролю за дотриманням умов договору ОР.
- Своєчасна оплата ОР плати та інших платежів є важливою для обох сторін. Це потребує чіткої системи обліку та контролю за розрахунками.

3. Шляхи вирішення проблем:

- Вдосконалення стандартів БО та оподаткування ОР операцій може допомогти у вирішенні багатьох проблем.
- Використання програмного забезпечення для обліку ОР операцій може допомогти уникнути помилок та покращити контроль.
- Впровадження системи внутрішнього контролю за ОР операціями може допомогти уникнути ризиків та покращити ефективність управління.
- Договір ОР має чітко визначати права та обов’язки сторін, умови використання ОЗ, порядок розрахунків, відповідальність за ремонт та поліпшення, інші важливі моменти.

Оренда ОЗ має значні переваги, але й пов’язана з певними проблемами в сфері обліку та контролю. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який включає вдосконалення нормативно-правової бази, автоматизацію обліку, впровадження системи внутрішнього контролю, а також укладення чіткого та детального договору ОР.

ВИСНОВКИ

Тема БО ОРОЗ має велике значення в сучасних умовах економіки, оскільки оренда стає все більш поширеним методом володіння активами для підприємств. Це обумовлено рядом переваг ОР, таких як оптимізація витрат, зниження ризиків і збільшення гнучкості у веденні бізнесу.

Робота дозволила детально розглянути сутність та особливості БО оренди ОЗ. Це важлива частина фінансового обліку підприємства, оскільки впливає на фінансові звіти та статус його майна.

В роботі було проведено аналіз вітчизняного законодавства та міжнародних стандартів БО, які регулюють питання оренди ОЗ. Це важливо для забезпечення відповідності обліку вимогам законодавства та міжнародних стандартів.

У роботі проаналізовано основні теоретичні принципи бухгалтерського обліку оренди основних засобів, визначені в МСФЗ 16 «Оренда». Згідно з цим стандартом, активи, що перебувають в ОР, можуть бути обліковані двома способами: за моделлю фінансування або за моделлю використання.

Проаналізовано головні показники фінансового стану ТОВ «МНБ» за 2021-2023 роки. Визначено, що в цілому, у підприємства зберігається тенденція до збільшення показників діяльності, що є позитивним результатом. Компанія продемонструвала позитивну динаміку основних показників результативності ТОВ «МНБ».

Охарактеризовано ТОВ «МНБ». З’ясовано, що товариство виробляє бетон, бетонні розчини, також займається торгівлею дерев’яними та будівельними матеріалами. Але також предметом діяльності ТОВ «МНБ» можуть бути виробництво цегли, лізингова діяльність, ОР майна, будівельно-монтажна діяльність, також можлива діяльність з закордонними постачальниками/покупцями.

З’ясовано, що БО на товаристві ведеться на основі облікової політики. Вивчено методи ведення БО, обрані товариством, та їх відповідність

законодавчим актам. Перевірено правильність оформлення первинних документів, відповідність записів у регістрах облікової політиці, достовірність фінансової звітності.

Оцінено відповідність фактичного ведення БО обліковій політиці. В ході проведеного аналізу встановлено, що не можливо виявити можливі розбіжності у веденні БО з правилами облікової політики та їх причини. ТОВ «МНБ» дотримується всіх правил ведення БО згідно облікової політики.

Досліджено первинний облік ТОВ «МНБ» з ОРОЗ. Визначено, що первинними документами в даній темі виступають акт передачі ОЗ. ОРОЗ відображаються на рах. 01 позабалансу, одержання об'єкта відбувається по дебету, повернення – по кредиту даного рахунка.

Відповідно, якщо ОР не є головною діяльністю організації, то дохід від ОР списується на 713 рахунок. Якщо ОР на підприємстві є ключовим видом діяльності – дохід списується на рах. 703.

У ході дослідження було розглянуто практичні аспекти обліку оренди ОЗ на конкретних прикладах. Це дозволило отримати уявлення про те, як проводиться облік ОРОЗ у реальних умовах підприємства.

Отримані знання та вміння з БО ОРОЗ можуть бути використані на практиці для покращення фінансової звітності підприємства, забезпечення його фінансової стабільності та відповідності вимогам законодавства.

Дослідження відкриває широкі можливості для подальших досліджень у галузі БО ОРОЗ, зокрема, щодо аналізу впливу оренди на фінансовий стан підприємства та розробки ефективних методів обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братчук Л. М. Облік орендних операцій в сільськогосподарських підприємствах: автореф. Дис. … канд. екон. Наук: 08.06.04. Київ, 2005. 21 с.

2. Голов С. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 4. С. 3–13.

3. Головченко Н. В. Удосконалення методики бухгалтерського обліку орендних операцій. Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2011. № 1. С. 226–230.

4. Легенчук С. Ф. Принцип превалювання сутності над формою: історія виникнення та місце в сучасній бухгалтерській доктрині. Вісник Запорозького нац. Ун-ту. Економічні науки. 2011. № 3 (11). С. 128–133.

5. Метьюс М. Теория бухгалтерского учёта / пер. С англ., под ред. Я. Соколова, И. Смирновой. Москва: ЮНИТИ, 1999. 663 с.

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Оренда». URL: http://zakon5.rada. gov.ua/laws/show/929_018.

7. Ніколаєнко Н. В. Класифікація орендних операцій для цілей бухгалтерського обліку. Вісник КНТЕУ. 2013. № 4. С. 302–311.

8. Озеран А. В. Превалювання сутності над формою – фундамент довіри до фінансової інформації. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 2. С. 51–57.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» від 28.07.2000 р. № 181. URL: http:// dtkt.com.ua/show/2cid010269.html.

10.Скоробогатова В. В. Методика бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості як складової змішаних активів. Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2012. № 7. С. 270–276.

11.Соколов Я. В. Бухгалтерский учет от истоков до наших дней. Учебн. Пособие для вузов. Москва: Аудит. ЮНИТИ, 1996. 638 с.

12. Fuller C. New lease accounting rule brings $3trn onto company balance sheets. URL: http: //www.accountancyage.com/aa/news/2441603/new-lease-accounting-rule-brings-usd3trn-onto-companybalance-sheets.

13.IFRS 16 – Leases. URL: http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs-16.